

Калюк Сергій Миколайович,
*здобувач кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового
документування навчально-наукового інституту підготовки фахівців для
підрозділів слідства та кримінальної міліції Національної академії внутрішніх
справ*

ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ЗБИТКІВ ВНАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ЗАМОВНИКАМИ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЯК ЗАХІД ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Найпоширеніший спосіб розкрадання коштів застосовується під час проведення процедур державних закупівель.

Так, у 2014 році викрито 4 057 правопорушень, що вчинено при проведенні державних закупівель, (38% від загальної кількості виявлених злочинів з бюджетними коштами). Правопорушення вчиняються на стадії підготовки та проведення процедури торгів, а також безпосередньо в ході виконання зобов'язань за укладеними договорами.

На стадії підготовки та проведення процедури торгів скоєно 1 256 злочинів, з яких: внаслідок поділу предмету закупівлі з метою ухилення від

процедури закупівлі - 137; надання неправдивих відомостей для проведення процедури закупівлі у одного учасника - 163; надання учасниками неправдивих відомостей для отримання переваг - 342; порушення при підготовці тендерної документації - 287; фальсифікування документів про проведені торги - 159; зговір між учасниками закупівель - 100; безпідставне надання перемоги одному з учасників - 142.

В ході виконання договірних зобов'язань за укладеними в результаті проведених закупівель угод скоєно 1 954, з яких: виконання договірних зобов'язань не в повному обсязі - 1 532; поставка ТМЦ, що не відповідають технічним умовам - 308; зміни угод, що призвели до збільшення вартості або зміни предмету закупівлі - 199.

У скоєнні правопорушень викрито 4 498 осіб, з яких: члени тендерного комітету - 1 216, суб'єкти господарювання - 3 075. Злочинними діями вказаних осіб державі нанесено збитків на суму понад 923,5 млн. грн.

На сьогодні, дедалі більше чиновниками державних установ використовуються способи розтрати та привласнення бюджетних коштів шляхом безпідставного включення до вартості предмета закупівлі податку на додану вартість до спеціальної групи товарів.

Проте, законодавець передбачив певні обмеження при використанні таких коштів. Так, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо спеціальних засобів індивідуального захисту та лікарських засобів» від 01.07.2014 № 1561-VII, за яким ПДВ на товари індивідуального захисту не сплачуються.

Крім цього, аналогічна норма законодавства передбачена для забезпечення ефективної діяльності спеціальних установ. Так, відповідно до ст. 197.1.7 п. г Податкового кодексу України («Операції звільнені від оподаткування») звільняються від оподаткування операції з харчування, що надаються особам, які утримуються в установах пенітенціарної системи.

Визначення розміру збитків внаслідок порушення замовниками вимог законодавства у сфері державних закупівель застосовується органами, які уповноважені на здійснення контролю у сфері державних закупівель, під час проведення ними контрольних заходів за наступним алгоритмом:

Розмір збитків, завданих внаслідок: закупівлі товарів, робіт чи послуг без застосування відповідних процедур закупівель, у тому числі внаслідок поділу предмета закупівлі з метою уникнення проведення процедур закупівель; невиконання замовником вимог Закону України «про здійснення державних закупівель» щодо відміни товарів (інших процедур закупівель); незаконного застосування замовником процедури закупівель в одного учасника; укладення договору про закупівлю з історичними умовами (крім ціни), що відрізняється від умов, зазначених у пропозиції учасника, якого обрано переможцем процедури закупівлі, та подальшої зміни таких істотних умов договору про закупівлю не у відповідності із Законом України «Про здійснення державних закупівель»; інших порушень порядку проведення

державних закупівель, визначених Законом України «Про здійснення державних закупівель».

Розмір збитків, завданих внаслідок поділу предмета закупівлі з метою уникнення проведення процедур закупівель, визначається за кожним укладеним договором.

Для визначення розміру збитків як показник ціни одиниці предмета закупівлі використовується найвища з таких цін (діапазон цін): державна регульована ціна товару, роботи чи послуги у разі, коли стосовно відповідного товару, роботи чи послуги здійснюється державне регулювання відповідно до законодавства; середьноринкова ціна товару, роботи чи послуги, визначена за результатами моніторингу органами державного контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення; середньо ринкова ціна товару, роботи чи послуги, визначена органами державної влади, які відповідно до законодавства уповноважені на відстеження цін на відповідні товари, роботи чи послуги; середньо ринкова ціна товару, роботи чи послуги, визначена за даними Державного інформаційно-аналітичного центру моніторингу зовнішніх товарних ринків; ціна товару, наведена в офіційній інформації за результатами торгів на акредитованих товарних біржах про товари, які котируються на біржі; у разі відсутності інформації про ціну відповідного товару, як показник ціни використовується ціна виробника або офіційного представника виробника товару, щодо якого проведена процедура закупівлі (або який фактично закуплений всупереч законодавству без застосування процедур закупівель), помножена на коефіцієнт 1, 3; у разі відсутності інформації про ціну товару, роботи чи послуги, як показник, як показник ціни використовується середньо ринкова ціна відповідного товару, роботи чи послуги, визначена за результатами проведеної в установленому законодавством порядку експертизи або незалежної оцінки майна.

Органи, які уповноважені на здійснення контролю у сфері державних закупівель, отримують інформацію про ціни з офіційних джерел або шляхом надсилання запиту органам державної влади, підприємствам, установам чи організаціям, які можуть надати таку інформацію. Зазначена інформація надається безплатно, крім встановлених законодавством випадків, протягом п'яти робочих днів з дня надходження запиту.

Як показник ціни одиниці предмета закупівлі використовується ціна, що діяла на дату розкриття пропозиції конкурсних торгів (цінової пропозиції), у разі закупівлі в одного учасника - на дату проведення переговорів, у разі закупівлі товарів, робіт чи послуг без застосування відповідних процедур закупівель - на дату укладення договору про закупівлю, а якщо інформація про ціну на зазначену дату відсутня, - використовується ціна, що діяла у попередньому місяці.

*Кісілюк Едуард Миколайович,
заступник начальника кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРИМУШУВАННЯ ДО ВСТУПУ В СТАТЕВИЙ ЗВ'ЯЗОК

Стаття 154 КК України передбачає відповідальність за примушування до вступу в статевий зв'язок природним або неприродним способом особою, від якої жінка чи чоловік матеріально або службово залежні.

Основним безпосереднім об'єктом злочину є статева свобода особи. Додатковими об'єктами злочину, передбаченого ч. 2 ст. 154 КК, виступають честь і гідність людини та право власності.

Потерпілим від цього злочину може бути особа як жіночої, так і чоловічої статі, незалежно від того, виповнилось їй 18 років чи ні. У разі, коли до вступу в статевий зв'язок примушувалася особа, яка не досягла статевої зрілості, дії винного, крім ст. 154 КК України, кваліфікуються за ч. 1 ст. 14 і ст. 155 КК України як готування до статевих зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості.

З об'єктивної сторони злочин виражається у примушуванні особи жіночої або чоловічої статі до вступу у статевий зв'язок природним або неприродним способами.

При кваліфікації потрібно враховувати, що склад цього злочину має місце лише за умови доведеності, що на потерпілу здійснювався вплив з використанням її матеріальної чи службової залежності від винної особи з метою примусити її вступити в статевий зв'язок природним або неприродним способом всупереч її волі. При цьому за змістом ч. 1 ст. 154 КК, як роз'яснює абз. 1 п. 15 ППВСУ від 30 травня 2008 р. № 5, під статевим зв'язком природним або неприродним способом потрібно розуміти природний статевий акт, акт мужолозтва або лесбійства, на який відповідно до умислу винної особи, має погодитись потерпіла особа внаслідок її примушування.

Матеріальна залежність передусім означає, що матеріальна допомога з боку суб'єкта злочину виступає єдиним, основним або істотним джерелом існування потерпілої особи, і позбавлення такої допомоги здатне поставити жінку або чоловіка у скрутне становище.

Службова залежність означає, що: потерпіла особа є підлеглою винного по роботі; потерпіла особа підлягає службовому контролю з боку винного; реалізація істотних інтересів потерпілої особи залежить від поведінки винного по службі.

Одержання службовою особою за виконання чи невиконання дій по службі такої послуги немайнового характеру, як вступ у статевий зв'язок, за наявності до цього підстав може розцінюватися як зловживання службовим становищем, вчинене в інших особистих інтересах, і кваліфікуватися за

відповідною частиною ст. 364 КК України.

Не утворює склад цього злочину примушування до вступу в статевий зв'язок, яке здійснюється шляхом використання матеріальної або службової залежності не жінки або чоловіка, а їх близьких родичів або інших осіб.

Статевий зв'язок природним або неприродним способом охоплює як одноразові, так і неодноразові статеві контакти незалежно від їх гетеро- або гомосексуальної спрямованості. Якщо потерпіла особа добровільно погоджується на одні форми сексуальних контактів, але заперечує проти інших, її примушування до них за наявності до цього підстав утворює об'єктивну сторону злочину, передбаченого ст. 154 КК.

Жінка або чоловік може примушуватись до вступу в статевий зв'язок як з винною, так і з іншими особами. При цьому для кваліфікації за ст. 154 КК не має значення те, чи знала про вчинене примушування особа, статева пристрасть якої задовольняється потерпілою жінкою або чоловіком.

Примушування за цим злочином включає відкрити або завуальовану погрозу настання для потерпілої особи небажаних для неї наслідків матеріального, службового або особистого характеру. Дана погроза відрізняється за своїм змістом і характером від погрози при звалтуванні та насильницькому задоволенні статевої пристрасті неприродним способом тим, що у разі вчинення злочину, передбаченого ст. 154 КК, життя і здоров'я потерпілої особи або її близьких родичів не ставиться у небезпеку. Воля жінки або чоловіка не придушється і повністю не ігнорується, хоч на неї і чиниться протиправний тиск. Крім цього, негайна реалізація погрози, притаманної аналізованому складу злочину, неможлива, бо вона спрямовується у майбутнє. Тобто, іноді потерпілий має вибір, погоджуватися чи ні на статевий зв'язок.

Сама лише пропозиція особі, яка матеріально або службово залежна від особи, яка висловлює таку пропозицію, до вступу у статевий зв'язок за відсутності примушування не утворює складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 154 КК.

Не є кримінально караними обіцянки створити жінці або чоловіку кращі матеріальні чи службові умови з тим, щоб схилити особу до сексуальних контактів. У подібних випадках відсутнє примушування до статевого зв'язку - йдеться про вигідність вступу у такий зв'язок.

Діяння, передбачене ст. 154 КК, сконструйоване як злочин з формальним складом, який визнається закінченим з моменту здійснення на волю потерпілої особи психічного тиску у різних формах. Та обставина, що жінка або чоловік погодилися вступити у статевий зв'язок або, навпаки, відхилили домагання, не впливає на кваліфікацію за ст. 154 КК.

Суб'єкт злочину є спеціальним - це особа жіночої або чоловічої статі, якій виповнилось 16 років і від якої жінка або чоловік матеріально чи службово залежні. Дії особи, яка маючи намір вступити з потерпілою особою у статевий зв'язок, підбурює іншу особу вчинити примушування жінки або чоловіка до вступу у такий зв'язок, потрібно кваліфікувати за ч. 4 ст. 27 і

ст. 154 КК.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом: суб'єкт усвідомлював, що використовуючи зазначені форми впливу, він домагається вступу жінки або чоловіка у статевий зв'язок з винною особою.

Кваліфікуючими ознаками злочину є погроза: 1) знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої (потерпілого), чи її (його) близьких родичів; 2) розголошення відомостей, які ганьблять її (його) чи близьких родичів (ч. 2 ст. 154 КК).